

Władysław Szewczyk

Uczymy się i uczymy drugich : program formacyjny dla Stowarzyszeń Rodzin Katolickich

Studia nad Rodziną 7/1 (12), 149-154

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Władysław SZEWCZYK

UCZMY SIĘ I UCZMY DRUGICH PROGRAM FORMACYJNY DLA STOWARZYSZEŃ RODZIN KATOLICKICH

Na początku listopada 2002 r. ukazała się książka¹ zawierająca cenną pomoc dla Stowarzyszeń Rodzin Katolickich – Program Formacyjny. Zawiera ona 36 propozycji tematów na spotkania miesięczne oddziałów Stowarzyszeń Rodzin Katolickich. Poniższe przedłożenie stanowi skrótową informację o Programie². Przedstawię tę informację w czterech punktach: założenia programu, cele, treść i forma.

1. Założenia programu

Można wskazać na cztery najważniejsze założenia programu: dwa egzystencjalno-teologiczne (1.1. i 1.2.) oraz dwa metodyczno-dydaktyczne (1.3. i 1.4.)

1.1. Potrzeba adekwatnych odpowiedzi na egzystencjalne pytania

Wszyscy ludzie, a zwłaszcza ludzie wierzący, zaangażowani społecznie i apostołsko szukają odpowiedzi na wiele nurtujących ich pytań, które przynosi życie w zakresie małżeństwa, rodziny, spraw społecznych, moralnych, narodowych. Gdzie szukać odpowiedzi? Odpowiedzi prawdziwych, ponadsezonowych, zgodnych z katolickim światopoglądem i wartościami. Wszak wiele propozycji w dzisiejszym świecie dla poszczególnych osób i dla rodzin nie tylko mija się z prawdą chrześcijańską, ale jest wręcz niezdrowych i szkodliwych. Potrzeba właściwego rozeznania³. „To swoje rozeznanie

¹ W. Szewczyk, *Uczmy się i uczmy drugich. Program formacyjno-szkoleniowy dla Stowarzyszeń Rodzin Katolickich*, Warszawa-Łomianki 2002, 88s.

² Program powstał na „zamówienie” prezesa Federacji Stowarzyszeń Rodzin Katolickich – pana dr. Kazimierza Kapery i za inspirującą akceptacją przewodniczącego Komisji Episkopatu ds. Rodzin – ks. Biskupa Stanisława Stefanka. Autorem opracowania jest ks. dr Władysław Szewczyk, adiunkt w Instytucie Studiów nad Rodziną UKSW, członek Komisji Episkopatu ds. Rodzin.

³ Por. FC, 4-10: „Blaski i cienie rodziny w dobie obecnej”; abp K. Majdański, *Ocalić prawdę o rodzinie*, Łomianki 2000; *Rodzina na przełomie wieków*, red. abp K. Majdański, Łomian-

przedstawia Kościół jako kierunek zmierzający do ocalenia i urzeczywistnienia całej prawdy i pełnej godności małżeństwa i rodziny” (FC, 5).

Na tego typu właściwe rozeznanie istnieje duże zapotrzebowanie, szczególnie wśród członków i liderów małych grup, ruchów i stowarzyszeń. Członkowie SRK (Stowarzyszenia Rodzin Katolickich) od wielu lat sygnalizowali potrzebę opracowania w miarę systematycznego programu do prowadzenia spotkań formacyjno-szkoleniowych, w czasie których poprzez lekturę, studium, wymianę informacji i doświadczeń można by zdobywać wiedzę, umacniać wiarę, właściwie kształtować poglądy, uczyć się planowania inicjatyw i podejmowania działań.

Z wielu różnych źródeł, w których można poszukiwać odpowiedzi na wspomniane egzystencjalne, życiowe pytania najbardziej pełne, trafne, „zdrowe”, ponadczasowe odpowiedzi dają zapewne dokumenty Kościoła katolickiego, szczególnie dokumenty posoborowe, oraz Katechizm Kościoła Katolickiego. A więc założeniem podstawowym programu jest zaproponowanie konkretnej pomocy formacyjno-szkoleniowej dla stowarzyszeń, głównie w oparciu o treść nauczania zawartego w stosownych dokumentach Kościoła (w encyklikach, adhortacjach, listach).

1.2. Potrzebne jest podejście integralne, a więc triada: Szkolenie (samokształcenie) – Formacja duchowa – Działanie

W pracy oddziałów Stowarzyszenia Rodzin Katolickich (ogólnie – małych grup w parafii) oraz w przygotowywaniu liderów i członków małych grup potrzebna jest taka triada: szkolenie (samokształcenie) – formacja duchowa i działanie. Szkolenie (samokształcenie) dostarczać ma wiedzy w różnych dziedzinach potrzebnych jednostce i rodzinie, w szczególności wiedzy z zakresu teologii, pedagogii, psychologii i katolickiej nauki społecznej.

Formacja duchowa, która zmierza do kształtowania duchowości, bliska jest doskonaleniu siebie, wychowaniu i samowychowaniu. Można wyróżnić kilka poziomów formacji: religijna – kształtowanie wiary; eklezjalna – kształtowanie wierności Kościołowi; wspólnotowa – kształtowanie poczucia wspólnotowości, współpracy i współodpowiedzialności; apostołska – kształtowanie ducha świadectwa i gorliwości. Z dobrego rozeznania, z duchowości wynikać może i powinno działanie. Trzy więc elementy triady postępowania to, mówiąc inaczej: poznać prawdę umysłem, przyłgnąć sercem i sumieniem oraz uczynić stylem działania – życia.

ki 2000, bp. S. Stefanek, Rodzina – komunია osób – pierwsze miejsce „humanizacji” społeczeństwa, SnR 1999, R. 3, nr 1, s. 5-9; M. Czachorowski, Wiek walki z rodziną, SnR 1999, R. 3, nr 1, s. 77-89.

1.3. Prawidłowości pracy w małych grupach

E. Aronson, autor jednej z najlepszych książek z dziedziny psychologii społecznej, przytacza na wstępie zdanie Arystotelesa z jego „Polityki”: „człowiek z natury jest istotą społeczną”. Ten żyjący w IV wieku przed Chrystusem filozof „jako pierwszy sformułował podstawowe zasady społecznego oddziaływania⁴. Z tych zasad, potwierdzonych wielokrotnie przez obserwację życia i wiele badań empirycznych wynika, że najbardziej skuteczną drogą nabywania nowych informacji, przekonań, umiejętności jest praca z innymi ludźmi w małych grupach. To właśnie mała grupa (minimum 3, optymalnie ok. 8-10 osób) daje możliwość bezpośredniej interakcji uczestników poprzez kontakt słowny i bezsłowny, możliwość wymiany zdań, dialogu, świadectwa, wzajemnego dzielenia się swoim doświadczeniem, wzajemnego uczenia się. Funkcjonowanie małych grup opiera się na prawidłowościach odkrywanych i opisywanych przez psychologię społeczną⁵. Do tych prawidłowości należą między innymi: cztery elementy struktury małej grupy, sposoby samokształcenia, zadania lidera, sposoby kierowania grupą itp.⁶.

1.4. Metody aktywizujące

Rozróżnia się w metodyce edukacji dorosłych⁷, najogólniej, trzy metody:

- metoda wykładowa, wygłaszanie i słuchanie wykładów („słuchaj co ci mówię”);
- metoda ćwiczenia, uczestniczenie w analizie tematu, podejmowaniu przedsięwzięcia pod okiem mistrza, lidera, trenera („popatrz, posłuchaj i zrób to tak, jak ja to robię, rób to razem ze mną, zróbmy to wspólnie”);
- metoda indywidualnej lektury i dochodzenia do wyniku metodą prób i błędów (poczytaj sobie i pomyśl).

Wszystkie wymienione metody mają swoje zalety i są stosowane w zależności od tego, kto jest podmiotem uczenia i jaki jest jego cel, ale z punktu widzenia efektywności najbardziej optymalną metodą jest metoda ćwiczeń (albo łączenie wykładu z ćwiczeniami). W metodzie ćwiczeniowej, czy też łączonej z wykładem, jest miejsce na „sprawdzanie siebie” – swojej wiedzy i umiejętności, jest miejsce na „burzę mózgów”, na dialog, wymianę do-

⁴ E. Aronson, Człowiek istota społeczna, Warszawa 2002.

⁵ Por. R. Cialdini, Wywieranie wpływu na ludzi, Gdańsk 1993; T. Mądrycki, Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw, Warszawa 1977; S. Mika, Psychologia społeczna, Warszawa 1982; B. Wojciszke, Psychologia postaw i ocen, Gdańsk 2001; W. Szewczyk, Rozumieć siebie i innych, Tarnów 2002 (rozdz. 9: Psychologia społeczna), s. 211-254.

⁶ Dokładniej na temat tych czterech podstawowych elementów struktury małej grupy w omawianej książce: Uczmy się i uczmy drugich, dz. cyt., s. 11-24.

⁷ Por. R. Arends, Uczmy się nauczać, Warszawa 1994; L. Cohen, L. Manion, L. Morison, Wprowadzenie do nauczania, Poznań 1999.

świadczeń, uzgadnianie stanowisk, szukanie wspólnie optymalnego rozwiązania; słowem jest miejsce na twórcze stosowanie metod aktywizujących wszystkich uczestników.

Program zachęca do stosowania różnych metod aktywizujących⁸, dzięki którym członkowie grupy nie są biernymi tylko obserwatorami, kibicami, ale aktywnymi współuczestnikami.

2. Treść programu – tematyka spotkań

Program jest przewidziany na trzy lata, zawiera 36 tematów na ewentualnie 36 spotkań comiesięcznych. Ogólne hasło programu: POZNAJEMY NAUCZANIE KOŚCIOŁA. Tematy wzięte są z dziewięciu posoborowych dokumentów Kościoła zawierających nauczanie Kościoła odnośnie rodziny i katolickiej nauki społecznej. Najwięcej (18) z *Familiaris consortio*; pozostałe z: *Evangelium vitae*, *Listu do Rodzin*, *Listu do Kobiet*, *Christifideles laici*, *Sollicitudo rei socialis*, *Centesimus annus*, *Veritatis splendor*.

Szczegółowe brzmienie tematów jest następujące:

1. Sytuacja rodzin współczesnych.
2. Opinie ludzkie o małżeństwie – rodzinie a „osąd ewangeliczny”.
3. Tylko przyjęcie Ewangelii pozwala na spełnienie nadziei.
4. Błaski małżeństwa i rodziny – to, co pozytywne.
5. Cienie małżeństwa i rodziny – to, co negatywne.
6. Pomiedzy egoizmem a miłością.
7. O hierarchii wartości w małżeństwie i rodzinie.
8. Jedno czy wiele powołań.
9. Budowanie wspólnoty – komunii osób.
10. Cztery zadania rodziny.
11. Być ojcem – matką – rodzicem.
12. Wychowywać to pomóc dziecku być lepszym.
13. Bóg potrzebuje rodziny, rodzina potrzebuje Boga. Nikt nie jest rodziny pozbawiony.
14. Rodzina ma swoje niezbywalne prawa, czyli o Karcie Praw Rodziny.
15. Rodzina wspólnotą wierzącą i wspólnotą dialogu z Bogiem.
16. Wspólnota w służbie człowieka.
17. Jakie są etapy i sposoby przygotowania do małżeństwa.
18. Porozmawiajmy o ślubach i weselach.
19. Związki niesakramentalne – sytuacje nieprawidłowe.
20. Pierwsza i najważniejsza.

⁸ Por. E. Wójcik, *Metody aktywizujące stosowane w spotkaniach grupowych*, Poznań 1994.

21. Wychowywać czyli kształtować, wspierać, prowadzić, uświęcać.
22. Dziękuję ci kobieto.
23. Ewangelia życia.
24. Dlaczego ludzi u kresu życia nie wolno zabijać, czyli o eutanazji.
25. Idźcie i wy do winnicy – o roli świeckich w Kościele.
26. Od „ja” do „my”, czyli o wspólnotowości.
27. Pięć kryteriów „eklezyjalności”.
28. Zaangażowanie polityczne katolików świeckich.
29. Ludzie starsi i dar mądrości.
30. Godność pracy i pracowników.
31. Człowiek – osoba, kapitał – rzecz.
32. O wolontariacie.
33. Kultura narodowa a rodzina, czyli o patriotyzmie.
34. Prawda i wolność – czy sprzeczne, czy uzależnione od siebie.
35. Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli.
36. W głębi sumienia człowiek odkrywa prawo, czyli o sumieniu prawidłowo uformowanym.

3. Forma – struktura spotkań formacyjnych

Spotkania formacyjno-szkoleniowe oddziałów SRK powinny odbywać się w stałych terminach, łączyć w sobie elementy: intelektualne (różne formy dokształcania), religijno-duchowe (różne formy modlitwy) i działania (planowanie konkretnych przedsięwzięć w parafii, gminie, środowisku).

Propozycje tematyczne w każdej jednostce zaprezentowanego programu mają taką samą strukturę, na którą składa się: Temat – Wprowadzenie teoretyczne – Tekst z odpowiedniego dokumentu – Pytania do refleksji i dyskusji. Chciałbym bardzo podkreślić znaczenie sugerowanych pytań, zachęcić do stawiania innych i szukania wytrwale odpowiedzi. Drogowskazem w tych poszukiwaniach „zdrowych” odpowiedzi jest podany tekst z odpowiedniego dokumentu. Wiedzieć, gdzie można szukać odpowiedzi, jest już wstępem do dalszych poszukiwań w różnych innych opracowaniach (encyklopediach, słownikach itp.); do formułowania praktycznych wniosków i podejmowania potrzebnych działań.

Zakończenie

„Uczmy się i uczmy drugich”. To hasło – tytuł programu należy rozumieć szeroko: uczyć się to nie tylko zdobywać intelektualne informacje. Uczyc się to nabywać praktyczne umiejętności w kontakcie i współpracy z innymi ludźmi, w pomaganiu im; to kształtować własne duchowe wnętrze; to starać

się pozytywnie oddziaływać na innych we wspólnej trosce o chrześcijański kształt rodziny ludzkiej.

**Fr Władysław Szewczyk: Teach yourself and teach others
A formative programme for Catholic Family Associations**

The article gives the information about a book that was published in November 2003. It contains the establishment programme for the Catholic Families Associations. Fr Władysław Szewczyk, a lecturer of the Institute is the author of the book.

The article and the book under discussion tackle with how to run the mentioned meetings. Assumptions: the need to base the meetings on the Church Document about the Family, integral attitude (training – establishment-operation), use of activation methods. The topics of the meetings are for three years (36 months, 12 each year). Referring to the form of the meetings the programme recommends combining lecture, discussion, prayer and personal reflection.